

Nederland waterland; ieder kind leert bewegen in water (toch?)

Als kind leren bewegen in water en jezelf in water kunnen redden zijn voorwaarden om veilig en plezierig mee te kunnen doen aan activiteiten in en op het water. Soms wordt daar binnen schooltijd en de les bewegingsonderwijs aandacht aan besteed, maar op de meeste scholen niet. In dit artikel willen we je graag uitdagen om na te denken wat jij en jouw school/scholen binnenschools en buitenschools kunnen doen om kinderen (beter) te leren bewegen in water.

TEKST BRIGITTE MULLER EN JARNO HILHORST

Verreweg de meeste kinderen in Nederland leren zwemmen tijdens de particuliere zwemles en worden daar door hun ouders op 4- of 5-jarige leeftijd naartoe gebracht. Ze leren er allerlei vaardigheden; drijven, draaien, onder water oriënteren, voortbewegen op verschillende manieren, in en uit het water komen et cetera. Kinderen raken vertrouwd met water en leren hun eigen (on)mogelijkheden kennen. Leren zwemmen is een voorwaarde om mee te kunnen doen aan allerlei activiteiten in en om het water, nu en later. Denk naast wedstrijdzwemmen en waterpolo, bijvoorbeeld aan triatlon, snorkelen en duiken, zeilen en (kite)surfen.

▲ En nu veilig buiten zwemmen

Zwemles en zwemveiligheid

Bijna iedereen zwemt weleens tijdens vakanties. En niet kunnen zwemmen betekent helaas soms ook niet mee kunnen doen bij een verjaardagsfeestje. Uiteindelijk haalt 96 procent van de kinderen minimaal een zwemdiploma A. Zwemdiploma C (dat gezien wordt als Nationale Norm

Zwemveiligheid) wordt door een veel kleiner deel (36%) behaald. Er is duidelijk een aantal kwetsbare groepen kinderen die op latere leeftijd op zwemles gaan en minder vaak hun zwemdiploma's halen. Een laag inkomen van de ouders, een (niet-westerse) migratieachtergrond en wonen in een grote stad betekent een kleinere kans dat kinderen een of meerdere zwemdiploma's hebben (Floor & Tiessen-Raaphorst, 2019a). Daarnaast halen kinderen met een ontwikkelingsprobleem of een beperking minder vaak een zwemdiploma en ervaren hun ouders verschillende belemmeringen (Hilhorst, 2021). Vanuit het doel zwemveiligheid lukt het de meeste ouders om te zorgen dat hun kind(eren) al jong allerlei zwemvaardigheden beheersen. Voor kinderen met een ontwikkelingsprobleem, uit arme gezinnen, met een migratieachtergrond en woonachtig in grote steden, is zwemveiligheid veel minder vanzelfsprekend. Scholen kunnen daar een belangrijke rol in spelen. Verder is relevant wat betreft de kinderen die jong leerden zwemmen, dat ze minder vaardig en vertrouwd in het water zijn als ze een lange periode niet meer hebben gezwommen.

Een rol voor scholen?

Ongeveer een derde van de basisscholen biedt haar leerlingen een vorm van schoolzwemmen aan. Soms richt zich dat op het behalen van zwemdiploma's, soms is het een kortere periode met 'natte gymlessen' en soms zijn er creatieve (meng)vormen. In het recente geüpdatete 'Witboek Samen met scholen werk maken van zwemveiligheid' zijn diverse voorbeelden van lessen

▲ Spelletjes in het water

bewegen in water uitgewerkt. Er zijn namelijk verschillende manieren waarop je invulling kunt geven aan bewegen in water en het vergroten van zwemveiligheid. Het is belangrijk dat iedere school bewuste keuzes maakt wat wel en niet te doen, passend bij de kenmerken van de leerlingen, beleid van de school en omgeving waarin de school ligt. In de verbinding met buitenschoolse aanbieders liggen mooie kansen om uitdagende beweegsituaties voor jeugd en jongeren te realiseren. Dat kan vooral via samenwerking met het lokale zwembad, de zwemvereniging of reddingsbrigade en met watersportondernemers uit de buurt. Doelstellingen op het terrein van leren bewegen, zwemveiligheid, gezonde leefstijl en sportdeelname komen zo bij elkaar. Buurtsportcoaches en leraren LO kunnen het initiatief nemen om het netwerk en doelen te verbinden. Ook binnenschools kan de school op verschillende manieren invulling geven aan leren bewegen in water. In elk geval door te helpen signaleren welke kinderen nog geen zwemdiploma's hebben en dan

Weet jij een nieuwe naam voor schoolzwemmen?

In het witboek, waar we al naar verwezen, wordt de definitie van schoolzwemmen omschreven als: alle vormen van activiteiten waar kinderen tijdens schooltijd diverse aspecten van bewegen in water leren op het vlak van:

- Vaardigheden (Wat kan ik?);
- Kennis/inzicht (Wat weet en beseft ik?);
- Attitudes (Wat doet ik?).

(De Martelaer, Hilhorst & Postma, 2021)

Ze geven aan dat het om diverse aspecten van beter leren bewegen in water gaat. Hierbij heeft, de school ofwel een trekkende/coördinerende rol, of de school is partner bij een samenwerking die uitgaat van het zwembad, de gemeente of een andere organisatie (bijvoorbeeld een reddingsbrigade). Schoolzwemmen is dus niet per se gekoppeld aan het behalen van een zwemdiploma, zoals dat decennia terug wel het geval was. In de nieuwe definitie staat beter leren bewegen in water centraal. Om verwarring te voorkomen lijkt een nieuwe naam zinvol. Maar wat past het best? Heb je een suggestie? Mail die dan naar bmuller@nrz-nl.nl.

samen met de gemeente, de buurtsportcoach (en het zwembad) actief stimuleren dat kinderen op zwemles gaan. Maar ook om zwemvaardig te blijven en beter te leren zwemmen kunnen schoolklassen in het kader van bewegingsonderwijs lessen volgen in het zwembad.

Praktijkvoorbeelden

In de tweede helft van het witboek worden een aantal praktijkvoorbeelden beschreven. Bijvoorbeeld het concept Swim2play dat erop is gericht om kinderen in aanraking te laten komen met zwemmen én diverse andere watersporten. Ieder kind kan hierbij op zijn eigen niveau meedoen en wordt uitgedaagd om te leren. Plezier staat hierbij altijd voorop. Maar ook het lesprogramma van de gemeente Hengelo en het schoolzwemprogramma in Amsterdam komen aan bod. Er zijn theorielessen beschikbaar, vlogs gericht op adolescente nieuwkomers en ook de Nationale ZwemChallenge en het Beweeg-ABC zijn mooie en bruikbare tools. Lees het witboek om je te laten inspireren. Er staat vast een voorbeeld tussen dat past bij de situatie op jouw school.

Aan de slag en bewuste keuzes maken

Welke keuze maak jij en maakt jouw school? Scholen kunnen een belangrijke

rol spelen om te zorgen dat kinderen veilig en met plezier kunnen bewegen in water. De mogelijkheden zijn niet overal hetzelfde en de achtergronden van leerlingen en scholen verschillen. Als leraar LO of buurtsportcoach kun je in kaart brengen wat wenselijk en mogelijk is. Zoek de samenwerking op en vraag aan het zwembad, de vereniging, de watersportondernemer en/of gemeente wat je voor

elkaar kunt betekenen en hoe ze jouw school kunnen helpen. Organiseer samen (eerst op kleine schaal) eens een nieuwe zwemactiviteit voor de leerlingen en ervaar hoe dit gaat. En misschien vormt dat een basis om, passend bij de unieke Nederlandse water- en zwemcultuur, te komen tot een structureel lesprogramma, binnen- en/of buitenschools.

Facts:

- 13% van de kinderen haalt zwemdiploma A via schoolzwemmen, vooral in de grote steden (Tiessen-Raaphorst, 2019).
- Bij gemeenten die betrokken zijn bij schoolzwemmen is het aanbod gericht op het behalen van een zwemdiploma (16%), op bewegingsonderwijs in het water (49%) of op beide (35%) (Floor & Brouwer, 2018).
- 4% van de kinderen 11-16 jaar heeft geen enkel zwemdiploma en kinderen uit arme gezinnen, uit grote steden en met een niet-westerse migratieachtergrond halen minder vaak en op latere leeftijd zwemdiploma's (Floor & Tiessen-Raaphorst, 2019).
- 13% van de ouders van kinderen met een beperking of ontwikkelingsprobleem geeft aan dat hun kind geen zwemdiploma haalt en 45% geeft aan dat hun kind na het zwemlestraject niet zelfredzaam in het water is (Hilhorst, 2021).
- Zwemvaardigheid neemt af in de jaren na het behalen van zwemdiploma's (Van der Weijden, 2019).
- 32% van de basisscholen biedt zelf nog schoolzwemmen aan (89% in G3) (Floor, 2017a).
- Driekwart van de scholen gericht op kinderen met een lichamelijke of verstandelijke beperking (cluster 3) biedt schoolzwemmen aan (Floor, 2019).
- 79% van de bevolking is voor verplicht schoolzwemmen (Floor, 2017b).
- 91% van de gemeenten heeft een subsidieregeling voor zwemvaardigheid van kinderen via Jeugdfonds Sport & Cultuur, stichting Leergeld of een eigen regeling (Floor, 2021).
- In ongeveer de helft van de lokale sportakkoorden komt zwemmen of zwemveiligheid specifiek aan bod en in ongeveer een kwart van de gemeenten voert een buurtsportcoach taken uit gerelateerd aan zwemvaardigheid of zwemveiligheid (Floor, 2021).

▲ Kick off Nationale ZwemChallenge

In het kader van het Nationaal Plan Zwemveiligheid 2020-2024 vormt de samenwerking tussen scholen, zwemorganisaties en gemeenten een belangrijk thema. Heb je vragen over dit onderwerp stel ze dan gerust aan Herman Rijdsdijk (Vereniging Sport en Gemeenten) of Brigitte Muller (Nationale Raad Zwemveiligheid). Ze denken graag met je mee.

Witboek Samen met scholen werk maken van Zwemveiligheid:

<https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=10025&m=1614345180&action=file.download>

Contact

h.rijdsdijk@sportengemeenten.nl
bmuller@nrz-nl.nl

Kernwoorden

doorlopende leerlijn, zwemmen, onderwijs

Foto's

Gerben Pul

De literatuurlijst is op te vragen bij de redactie of de auteurs